

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 10ης Νοεμβρίου 2005 *

Στην υπόθεση C-316/04,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το College van Beroep voor het bedrijfsleven (Κάτω Χώρες) με απόφαση της 22ας Ιουλίου 2004, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 26 Ιουλίου 2004, στη δίκη

Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie

κατά

College voor de toelating van bestrijdingsmiddelen,

παρισταμένων:

της **3M Nederland BV κ.λπ.,**

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, J. Makarczyk, R. Schintgen, Γ. Αρέστη και J. Klučka (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της συνεδριάσεως της 2ας Ιουνίου 2005,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- το Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie, εκπροσωπούμενο από τον J. Rutteman,
- η 3M Nederland BV κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από τον δικηγόρο D. Waelbroeck,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις H. G. Sevenster, J. G. M. van Bakel και C. M. Wissels,
- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Rahbøl Jacobsen, επικουρούμενο από τον P. Biering, advokat,

- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues και τη R. Loosli-Surrans,

- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους B. Doherty και M. van Beek,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Ιουλίου 2005,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των μεταβατικών διατάξεων της οδηγίας 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1991, σχετικά με τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων (ΕΕ L 230, σ. 1), και αυτών της οδηγίας 98/8/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 1998, για τη διάθεση βιοκτόνων στην αγορά (ΕΕ L 123, σ. 1).

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie (στο εξής: Stichting) και του College voor de toelating van bestrijdingsmiddelen (στο εξής: College), σχετικά με τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις που προβλέπει το ολλανδικό δίκαιο για την έγκριση φυτοπροστατευτικών προϊόντων και βιοκτόνων.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική ρύθμιση

Η οδηγία 91/414

- 3 Κατά το άρθρο 2, σημείο 1, της οδηγίας 91/414, ως φυτοπροστατευτικά προϊόντα νοούνται «οι δραστικές ουσίες και τα σκευάσματα, τα οποία περιέχουν μία ή περισσότερες δραστικές ουσίες, [που] προσφέρονται με τη μορφή με την οποία παραδίδονται στο χρήστη» και προορίζονται κυρίως για την προστασία των φυτών ή φυτικών προϊόντων από επιβλαβείς οργανισμούς. Βάσει του άρθρου 2, σημείο 4, της εν λόγω οδηγίας, ως δραστικές ουσίες ορίζονται «[ο]ι ουσίες ή οι μικροοργανισμοί, περιλαμβανομένων των ιών που παρουσιάζουν γενική ή ειδική δράση» στους επιβλαβείς οργανισμούς ή σε φυτά, μέρη φυτών ή φυτικά προϊόντα.
- 4 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/414, ένα φυτοπροστατευτικό προϊόν μπορεί να τεθεί στην αγορά και να χρησιμοποιηθεί σε κράτος μέλος μόνον αν οι αρμόδιες αρχές του κράτους αυτού έχουν εγκρίνει το εν λόγω προϊόν σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας αυτής.
- 5 Βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε ένα φυτοπροστατευτικό προϊόν να εγκρίνεται μόνον «εφόσον οι δραστικές του ουσίες περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι και πληρούνται οι όροι του εν λόγω παραρτήματος», όπως και οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1, στοιχεία β' έως στ', του ίδιου άρθρου.

6 Το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 91/414 έχει ως εξής:

«Οι εγκρίσεις μπορούν να αναθεωρούνται οποτεδήποτε υπάρχουν ενδείξεις ότι δεν πληρούνται πλέον οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1. Στην περίπτωση αυτή, τα κράτη μέλη μπορούν να ζητούν, από τον αιτούντα την έγκριση ή από εκείνον στον οποίο χορηγήθηκε διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής σύμφωνα με το άρθρο 9, να υποβάλει πρόσθετες πληροφορίες αναγκαίες για την αναθεώρηση. Οι εγκρίσεις μπορούν, εφόσον είναι απαραίτητο, να εξακολουθούν να ισχύουν για την περίοδο που απαιτείται για την ολοκλήρωση της αναθεώρησης και για την παροχή των πρόσθετων αυτών πληροφοριών.»

7 Το άρθρο 8 της εν λόγω οδηγίας έχει ως αντικείμενο μεταβατικά μέτρα και παρεκκλίσεις. Η παράγραφος 1 του άρθρου αυτού διευκρινίζει τις απαιτήσεις που πρέπει να ικανοποιούνται για να εγκριθούν φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν μια δραστική ουσία η οποία δεν περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι της ίδιας οδηγίας και ακόμη δεν υπήρχε στην αγορά δύο χρόνια μετά την κοινοποίηση της οδηγίας αυτής.

8 Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414:

«Κατά παρέκκλιση του άρθρου 4 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 3 και της οδηγίας 79/117/ΕΟΚ, ένα κράτος μέλος μπορεί, επί περίοδο δώδεκα ετών από την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας οδηγίας, να εγκρίνει τη διάθεση στην αγορά, στην επικράτειά του, φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν δραστικές ουσίες που δεν αναφέρονται στο παράρτημα Ι και [που] διατίθενται ήδη στην αγορά δύο έτη μετά την ημερομηνία κοινοποίησης της παρούσας οδηγίας.

[...]»

- 9 Βάσει της παραγράφου 3 του πιο πάνω άρθρου 8, «[κ]ατά τη διαδικασία [επαν]εξέτασης, σύμφωνα με την παράγραφο 2, φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν μια δραστική ουσία και πριν γίνει η [επαν]εξέταση αυτή, τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τις απαιτήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημεία ι έως ν, στοιχεία γ' έως στ', σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις όσον αφορά τα δεδομένα που πρέπει να παρασχεθούν».
- 10 Κατά το άρθρο 13, παράγραφος 6, της οδηγίας 91/414, «για τις δραστικές ουσίες που βρίσκονται ήδη στην αγορά δύο έτη μετά την κοινοποίηση της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη μπορούν να συνεχίσουν, τηρουμένων των διατάξεων της Συνθήκης, να εφαρμόζουν τους προϋπάρχοντες εθνικούς κανόνες σχετικά με τις απαιτούμενες πληροφορίες, εφόσον οι ουσίες αυτές δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι».
- 11 Κατά το άρθρο 23 της εν λόγω οδηγίας, η οδηγία αυτή έπρεπε να εφαρμοστεί «εντός δύο ετών από την ημερομηνία της κοινοποίησής της».

Η οδηγία 98/8

- 12 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 98/8, τα βιοκτόνα ορίζονται ως «[δ]ραστικές ουσίες και παρασκευάσματα που περιέχουν μία ή περισσότερες δραστικές ουσίες, με τη μορφή με την οποία παραδίδονται στο χρήστη, τα οποία προορίζονται να καταστρέφουν, να αποτρέπουν, να καθιστούν αβλαβή, να προλαμβάνουν τη δράση, ή κατ' άλλο τρόπο να ασκούν περιοριστική δράση επί κάθε βλαβερού οργανισμού με χημικά ή βιολογικά μέσα».
- 13 Βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, «[τ]α κράτη μέλη ορίζουν ότι η διάθεση στην αγορά και η χρήση βιοκτόνων στην επικράτειά τους επιτρέπεται μόνον εάν έχει δοθεί σχετική έγκριση σύμφωνα με την παρούσα οδηγία».

- 14 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη εγκρίνουν ένα βιοκτόνο μόνον αν «οι δραστικές του ουσίες περιλαμβάνονται στο παράρτημα I ή IA και πληρούνται οι τυχόν απαιτήσεις του εν λόγω παραρτήματος» και αν πληρούνται ορισμένες άλλες προϋποθέσεις.
- 15 Το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8, το οποίο έχει ως αντικείμενο μεταβατικά μέτρα, ορίζει ότι «ένα κράτος μέλος μπορεί, για περίοδο 10 ετών από [...], να συνεχίσει να εφαρμόζει το ισχύον σύστημα ή την πρακτική του για τη διάθεση στην αγορά βιοκτόνων προϊόντων. Μπορεί ειδικότερα, σύμφωνα με τους εθνικούς του κανόνες, να εγκρίνει τη διάθεση στην αγορά, στην επικράτειά του, βιοκτόνου που περιέχει δραστικές ουσίες μη καταχωρημένες στο παράρτημα I ή IA [...]». Ωστόσο, οι δραστικές αυτές ουσίες πρέπει να βρίσκονται στην αγορά το πολύ 24 μήνες μετά την έναρξη της ισχύος της εν λόγω οδηγίας, ως δραστικές ουσίες βιοκτόνου για σκοπούς άλλους από την επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη ή την έρευνα και ανάπτυξη τεχνικών διεργασιών.
- 16 Σύμφωνα με την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου, «[ι]ατά τη μεταβατική περίοδο που αναφέρεται στην παράγραφο 2, εξακολουθούν να ισχύουν οι διατάξεις της οδηγίας 83/189/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1983, για την καθιέρωση διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών».
- 17 Το άρθρο 34 της ίδιας οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθούν προς την οδηγία αυτή το αργότερο εντός 24 μηνών από την έναρξη της ισχύος της. Κατά το άρθρο της 35, η οδηγία αυτή «αρχίζει να ισχύει την 20ή ημέρα από τη δημοσίευσή της», δηλαδή στις 14 Μαΐου 1998.

Η εθνική νομοθεσία

- 18 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του νόμου του 1962 περί φυτοπροστατευτικών προϊόντων και βιοκτόνων (Bestrijdingsmiddelenwet) (Stb. 1962, αριθ. 288), όπως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος Bmw), ορίζει:

«Απαγορεύονται η παράδοση, η κατοχή ή αποθήκευση, η εισαγωγή ή χρήση στις Κάτω Χώρες φυτοπροστατευτικού προϊόντος ή βιοκτόνου που δεν έχει εγκριθεί σύμφωνα με τον παρόντα νόμο ή, αν πρόκειται για βιοκτόνο περιορισμένου κινδύνου, δεν έχει καταχωριστεί.»

- 19 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου Bmw σκοπό έχει να μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο κυρίως τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/414. Ειδικότερα, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α, σημεία 1 έως 10, του νόμου Bmw θέτει προϋποθέσεις οι οποίες στην ουσία αντιστοιχούν με εκείνες που επιβάλλει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημεία i έως v, της πιο πάνω οδηγίας και το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία b έως d, του νόμου Bmw θέτει προϋποθέσεις οι οποίες αντιστοιχούν με εκείνες του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχεία γ' έως ε', της ίδιας οδηγίας.

- 20 Το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο a, του νόμου Bmw σκοπό έχει να μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 91/414.

- 21 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου ορίζει ότι οι αποφάσεις σχετικά με την έγκριση ή την καταχώριση φυτοπροστατευτικών προϊόντων ή βιοκτόνων λαμβάνονται, κατόπιν αιτήσεως, από το College.

22 Το άρθρο 25d του νόμου Bmw έχει ως εξής:

«1. Κατά παρέκκλιση από όσα ορίζονται από τα άρθρα 3 και 3a και από τα άρθρα 4, παράγραφος 1, και 5, παράγραφος 1, ή κατ' εφαρμογήν των άρθρων αυτών, φυτοπροστατευτικό προϊόν ή βιοκτόνο του οποίου η δραστική ουσία ή οι δραστικές ουσίες έχουν αναγγελθεί από [το College] εγκρίνεται ή καταχωρίζεται αυτοδικαίως από το χρονικό σημείο που αναφέρει η παράγραφος 3.

2. Για την κατά την παράγραφο 1 αναγγελία μιας δραστικής ουσίας λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες της ουσίας αυτής κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α, σημεία 3 έως 10.

3. Η κατά την παράγραφο 1 έγκριση ή καταχώριση ισχύει από το χρονικό σημείο της λήξεως της κατά το άρθρο 4 εγκρίσεως ή καταχωρίσεως [και] κατά παρέκκλιση από το άρθρο 5, παράγραφος 1, ισχύει μέχρι το χρονικό σημείο στο οποίο πρέπει να εκτελεστεί ένα κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α, κοινοτικό μέτρο που αφορά την περί ης πρόκειται δραστική ουσία, θεωρουμένου ότι σε κάθε περίπτωση συνεχίζει να ισχύει μετά τις 26 Ιουλίου 2003 ή μετά τις 15 Μαΐου 2010 αν μέχρι τη μία ή την άλλη ημερομηνία δεν έχει θεσπιστεί κανένα κοινοτικό μέτρο που να αναφέρει αν η περί ης πρόκειται δραστική ουσία δύναται να χρησιμοποιηθεί ως βάση φυτοπροστατευτικού προϊόντος ή βιοκτόνου.

[...]

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

23 Στις 12 Ιουνίου 2002, το Stichting υπέβαλε διοικητική ένσταση κατά της αποφάσεως που το College έλαβε την ίδια ημέρα και με την οποία κατήρτισε κατάλογο δραστικών ουσιών κατ' εφαρμογήν του άρθρου 25d του νόμου Bmw και χορήγησε αυτεπαγγέλτως τις εγκρίσεις που προβλέπει το ίδιο άρθρο.

24 Με απόφαση της 12ης Μαΐου 2004, το College θεώρησε αβάσιμες τις αιτιάσεις του Stichting.

25 Στις 28 Μαΐου 2004, το Stichting άσκησε κατά της αποφάσεως αυτής προσφυγή ενώπιον του College van Beroep voor het bedrijfsleven, το οποίο, εφόσον στην ουσία βρέθηκε αντιμέτωπο με πρόβλημα συμβατού του άρθρου 25d του νόμου Bmw με τις μεταβατικές διατάξεις των οδηγιών 91/414 και 98/8, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να θέσει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) α) Δύναται το άρθρο 8 της οδηγίας περί φυτοπροστατευτικών προϊόντων να εφαρμοστεί από τον εθνικό δικαστή μετά την παρέλευση της προθεσμίας του άρθρου 23 της οδηγίας αυτής;

β) Δύναται το άρθρο 16 της οδηγίας περί βιοκτόνων να εφαρμοστεί από τον εθνικό δικαστή μετά την παρέλευση της προθεσμίας του άρθρου 34 της οδηγίας αυτής;

2) Πρέπει το άρθρο 16 της οδηγίας περί βιοκτόνων να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή έχει το ίδιο περιεχόμενο με το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας περί φυτοπροστατευτικών προϊόντων;

3) Πρέπει το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας περί βιοκτόνων να ερμηνευθεί ως υποχρέωση απραξίας;

Αν στο ερώτημα αυτό δοθεί αρνητική απάντηση:

Θέτει το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας περί βιοκτόνων περιορισμούς όσον αφορά τις τροποποιήσεις των εθνικών κανόνων σχετικά με τη διάθεση βιοκτόνων στην αγορά, και αν ναι ποιους περιορισμούς;

4) Αν στο δεύτερο ερώτημα δοθεί αρνητική απάντηση:

α) Πρέπει το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας περί φυτοπροστατευτικών προϊόντων να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, αν ένα κράτος μέλος επιτρέψει να διατίθενται στην αγορά εντός της επικρατείας του φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία έχουν δραστικές ουσίες που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής και που βρίσκονταν στην αγορά δύο χρόνια μετά την κοινοποίηση της οδηγίας αυτής, πρέπει να ληφθεί υπόψη το άρθρο 4 της οδηγίας περί φυτοπροστατευτικών προϊόντων;

β) Πρέπει στη συνέχεια το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας περί φυτοπροστατευτικών προϊόντων να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, αν ένα κράτος μέλος επιτρέψει να διατίθενται στην αγορά εντός της επικρατείας του φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία έχουν δραστικές ουσίες που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής και που βρίσκονταν στην αγορά δύο χρόνια μετά την κοινοποίηση της οδηγίας αυτής, πρέπει να ληφθεί υπόψη το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας περί φυτοπροστατευτικών προϊόντων;

5) Πρέπει το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας περί φυτοπροστατευτικών προϊόντων να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ως επανεξέταση νοείται και η αξιολόγηση κατά την οποία λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες που η σχετική δραστική ουσία έχει για την υγεία των ανθρώπων και των ζώων και για το

περιβάλλον και βάσει της οποίας η δραστική αυτή ουσία αναγγέλλεται, η δε αναγγελία αυτή έχει ως συνέπεια ότι αυτοδικαίως εγκρίνονται ή καταχωρίζονται τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα που έχουν τη δραστική αυτή ουσία;

- 6) Πρέπει το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας περί φυτοπροστατευτικών προϊόντων να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι περιέχει μόνο διατάξεις σχετικά με την παροχή στοιχείων πριν από μια επανεξέταση ή πρέπει η διάταξη αυτή να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι απαιτήσεις που θέτει έχουν σημασία και για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να οργανωθεί και διενεργηθεί η επανεξέταση;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

26 Με τις παρατηρήσεις που υπέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου, η Γαλλική Κυβέρνηση διατυπώνει κατ' αρχάς αμφιβολίες ως προς το παραδεκτό ορισμένων από τα τεθέντα ερωτήματα.

27 Σημειώνει πρώτα ότι το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται, με το πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματός του, σε ολόκληρο το άρθρο 8 της οδηγίας 91/414 χωρίς να διευκρινίζει ποια από τις παραγράφους του άρθρου αυτού, οι οποίες αφορούν σαφώς διαφορετικές καταστάσεις, ασκεί επιρροή. Μετά, θεωρεί ότι το άρθρο 23 της εν λόγω οδηγίας αφορά μόνο την εφαρμογή του άρθρου 10, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας αυτής, το οποίο έχει ως αντικείμενο διαδικασίες αμοιβαίας αναγνώρισεως, με γνώμονα ορισμένες απαιτήσεις του άρθρου 4 της οδηγίας 91/414. Κατά συνέπεια, το σχετικό με την ερμηνεία του άρθρου 8 της ίδιας οδηγίας πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος είναι απαράδεκτο δεδομένου ότι η απάντηση σ' αυτό δεν είναι αναγκαία για τη λύση της διαφοράς της κύριας δίκης.

- 28 Τέλος, όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του πρώτου ερωτήματος, αλλά και το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα, τα οποία αφορούν την ερμηνεία της οδηγίας 98/8, η Γαλλική Κυβέρνηση θεωρεί ότι είναι απαράδεκτα καθόσον η διαφορά της κύριας δίκης αφορά φυτοπροστατευτικά προϊόντα και όχι βιοκτόνα.
- 29 Εν προκειμένω, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, την οποία έχει θεσμοθετήσει το άρθρο 234 ΕΚ, μόνο στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο εκδικάζει τη διαφορά και πρέπει να αναλάβει την ευθύνη της εκδοθησομένης δικαστικής αποφάσεως, απόκειται να εκτιμήσει, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της υποθέσεως, τόσο την ανάγκη εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως για να μπορέσει να εκδώσει την απόφασή του όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που θέτει στο Δικαστήριο. Κατά συνέπεια, από τη στιγμή που τα τεθέντα προδικαστικά ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο κατ' αρχήν οφείλει να αποφανθεί (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, *Bosman*, Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 59, και της 19ης Φεβρουαρίου 2002, C-35/99, *Arduino*, Συλλογή 2002, σ. I-1529, σκέψη 24).
- 30 Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει κρίνει και ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, για να εξακριβώσει αν έχει αρμοδιότητα έργο του είναι να εξετάσει τις συνθήκες υπό τις οποίες το εθνικό δικαστήριο του ζήτησε την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (βλ., στο ίδιο πνεύμα, την απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1981, 244/80, *Foglia*, Συλλογή 1981, σ. 3045, σκέψη 21). Άρνηση να δοθεί απάντηση σε προδικαστικό ερώτημα εθνικού δικαστηρίου είναι δυνατή μόνον όταν είναι πρόδηλον ότι η ζητηθείσα ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου δεν έχει καμία σχέση με πραγματική διαφορά ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικό ή όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα αναγκαία πραγματικά και νομικά στοιχεία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του τέθηκαν (βλ., μεταξύ άλλων, τις προαναφερθείσες αποφάσεις *Bosman*, σκέψη 61, και *Arduino*, σκέψη 25).
- 31 Εν προκειμένω, δεν είναι πρόδηλον ότι τα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου υπάγονται σε μια από τις πιο πάνω περιπτώσεις.

- 32 Από τη μια πλευρά, ναί μεν το *College van Beroep voor het bedrijfsleven* δεν ανέφερε, στο πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματός του, ποιες παραγράφους του άρθρου 8 της οδηγίας 91/414 εννοεί, πλην όμως παρέσχε στο Δικαστήριο όλα τα αναγκαία στοιχεία για να μπορέσει να του δώσει χρήσιμη απάντηση. Συγκεκριμένα, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει άνευ ετέρου ότι το *College van Beroep voor het bedrijfsleven* εννοεί τις παραγράφους 2 και 3 του πιο πάνω άρθρου 8 κατά το μέρος που αφορούν τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν δραστικές ουσίες που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα I της ίδιας οδηγίας και που βρίσκονταν στην αγορά δύο χρόνια μετά την ημερομηνία κοινοποιήσεως της οδηγίας αυτής, καθώς και την παράγραφο 1 του άρθρου 23 της εν λόγω οδηγίας κατά το μέρος που ορίζει ότι η προθεσμία μεταφοράς είναι δύο χρόνια μετά την ημερομηνία κοινοποιήσεως της ίδιας οδηγίας.
- 33 Από την άλλη πλευρά, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ερμηνεία της οδηγίας 98/8 δεν έχει καμία σχέση με πραγματική διαφορά ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή ότι το πρόβλημα που τέθηκε είναι υποθετικό, καθόσον τόσο από την απόφαση περί παραπομπής όσο και από τις παρατηρήσεις της Ολλανδικής Κυβερνήσεως προκύπτει ότι το άρθρο 25d του νόμου *Bmw* σκοπό έχει να μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο όχι μόνο το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414, αλλά και το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8.
- 34 Κατά συνέπεια, όλα τα ερωτήματα που τέθηκαν είναι παραδεκτά.

Επί της ουσίας

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 35 Με το τρίτο ερώτημά του, το οποίο πρέπει να εξεταστεί πρώτο, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8 πρέπει να ερμηνευθεί ως υποχρέωση «απραξίας» ή αν στο άρθρο αυτό περιέχονται άλλοι περιορισμοί του δικαιώματος των κρατών μελών να τροποποιήσουν τα συστήματά τους εγκρίσεως που ισχύουν κατά τη μεταβατική περίοδο.

- 36 Κατά το Stichting, η έλλειψη στην οδηγία 91/414 των λέξεων «να συνεχίσει να εφαρμόζει το ισχύον σύστημα ή την πρακτική του», οι οποίες περιέχονται στο άρθρο 16 της οδηγίας 98/8, σημαίνει ότι πρέπει να διατηρηθεί το σύστημα εγκρίσεως που εφαρμοζόταν όταν η τελευταία οδηγία τέθηκε σε ισχύ. Τροποποιήσεις επιτρέπονται μόνο στο μέτρο που οδηγούν σε ένα σύστημα πιο σύμφωνο με την οδηγία 98/8.
- 37 Πρέπει να επισημανθεί ευθύς εξ αρχής ότι η τυχόν ύπαρξη υποχρεώσεως «απραξίας» δεν δύναται να συναχθεί από αυτό τούτο το κείμενο του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8, άρθρου το οποίο δεν είναι ρητό εν προκειμένω.
- 38 Τέτοια υποχρέωση «απραξίας» δεν απορρέει ούτε και από τη δέκατη όγδοη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 98/8, κατά την οποία, αφενός, «τα κράτη μέλη θα πρέπει να μπορούν να εγκρίνουν, για περιορισμένο διάστημα, βιοκτόνα που δεν τηρούν τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις, ιδίως στην περίπτωση απρόβλεπτου κινδύνου για τον άνθρωπο, τα ζώα ή το περιβάλλον ο οποίος δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί διαφορετικά» και, αφετέρου, «η κοινοτική διαδικασία δεν θα πρέπει να εμποδίζει τα κράτη μέλη να εγκρίνουν, για περιορισμένο διάστημα, προς χρήση στην επικράτειά τους, βιοκτόνα που περιέχουν δραστική ουσία η οποία δεν έχει ακόμη καταχωρηθεί στον κοινοτικό κατάλογο, υπό την προϋπόθεση ότι έχει υποβληθεί φάκελος ο οποίος πληροί τις κοινοτικές απαιτήσεις και ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος πιστεύει ότι η δραστική ουσία και το βιοκτόνο πληρούν τις σχετικές κοινοτικές προϋποθέσεις».
- 39 Επί πλέον, όπως ορθώς ισχυρίζονται η 3M Nederland BV κ.λπ. (στο εξής: 3M Nederland κ.λπ.), η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το άρθρο 16, παράγραφος 5, της οδηγίας 98/8 ορίζει ότι οι διατάξεις της οδηγίας 83/189, που προβλέπουν μια διαδικασία πληροφορήσεως στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών, παραμένουν εφαρμοστές κατά τη μεταβατική περίοδο. Πρέπει να επισημανθεί και ότι το άρθρο 34, παράγραφος 3, της οδηγίας 98/8 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να κοινοποιούν στην Επιτροπή το κείμενο των διατάξεων εσωτερικού δικαίου που θεσπίζουν στον τομέα ο οποίος καλύπτεται από την ίδια οδηγία. Εφόσον η παράγραφος 1 του τελευταίου άρθρου προβλέπει μια συγκεκριμένη κοινοποίηση όσον αφορά τα εσωτερικά μέτρα που θεσπίζονται για τη μεταφορά της οδηγίας 98/8, και λαμβανομένου υπόψη του

σκοπού των διατάξεων των άρθρων 16, παράγραφος 5, και 34, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η εν λόγω οδηγία προέβλεψε και άλλες τροποποιήσεις των εθνικών καθεστώτων κατά τη μεταβατική περίοδο εκτός από εκείνες που έχουν ως σκοπό να εξασφαλιστεί η μεταφορά της στο εσωτερικό δίκαιο.

- 40 Επομένως, οι λέξεις «να συνεχίσει να εφαρμόζει το ισχύον σύστημα ή την πρακτική του για τη διάθεση στην αγορά βιοκτόνων προϊόντων», οι οποίες περιέχονται στο άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8, δεν πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι συνιστούν μια υποχρέωση «απραξίας».
- 41 Ωστόσο, το δικαίωμα των κρατών μελών να τροποποιούν τα συστήματά τους εγκρίσεως βιοκτόνων δεν μπορεί να θεωρηθεί απεριόριστο.
- 42 Συγκεκριμένα, πρέπει να υπομνησθεί ότι, ναι μεν τα κράτη μέλη δεν οφείλουν να θεσπίσουν τα μέτρα μεταφοράς μιας οδηγίας πριν από τη λήξη της προθεσμίας που έχει ταχθεί προς τούτο, πλην όμως από τη συνδυασμένη εφαρμογή των άρθρων 10, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ και 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ καθώς και από την ίδια την οδηγία προκύπτει ότι, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να μη θεσπίζουν διατάξεις ικανές να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκει η οδηγία αυτή (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1997, C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, Συλλογή 1997, σ. I-7411, σκέψη 45). Το ίδιο ισχύει όσον αφορά μια μεταβατική περίοδο, όπως εκείνη την οποία προβλέπει εν προκειμένω το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8, κατά τη διάρκεια της οποίας επιτρέπεται στα κράτη μέλη να συνεχίσουν να εφαρμόζουν τα εθνικά τους συστήματα, έστω και αν δεν είναι σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία.
- 43 Κατά συνέπεια, του εθνικού δικαστηρίου έργο είναι να εκτιμήσει αν αυτό συμβαίνει με τις εθνικές διατάξεις των οποίων τη νομιμότητα είναι αρμόδιο να εξετάσει.

- 44 Επομένως, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν συνιστά υποχρέωση «απραξίας». Ωστόσο, τα άρθρα 10, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ και 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, καθώς και η οδηγία 98/8 επιβάλλουν να μη θεσπίσουν τα κράτη μέλη κατά τη μεταβατική περίοδο που προβλέπει το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής διατάξεις ικανές να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκει η πιο πάνω οδηγία.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

- 45 Με το τέταρτο ερώτημά του, το οποίο έχει δύο σκέλη, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα κράτος μέλος, αν επιτρέψει τη διάθεση στην αγορά, στο έδαφός του, φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν δραστικές ουσίες που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα I της ίδιας οδηγίας και που βρίσκονταν στην αγορά δύο χρόνια μετά την ημερομηνία κοινοποίησης της οδηγίας αυτής, οφείλει να τηρήσει τις διατάξεις του άρθρου 4 ή 8, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας.
- 46 Κατ' αρχάς, πρέπει να επισημανθεί, όπως ορθώς ισχυρίζονται η 3M Nederland κ.λπ., η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, ότι το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414 εφαρμόζεται ως παρέκκλιση από το άρθρο 4 της ίδιας οδηγίας και ότι, αντιθέτως προς την παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου 8, δεν προσδιορίζει τις απαιτήσεις που πρέπει να τηρηθούν για να χορηγηθεί έγκριση. Ωστόσο, διευκρινίζει ότι η έγκριση αυτή χορηγείται τηρουμένων των διατάξεων της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου 8.
- 47 Κατά την εν λόγω παράγραφο 3, «τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τις απαιτήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημεία i έως ν, στοιχεία γ' έως στ'», όταν προβαίνουν σε «[επαν]εξέταση φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν μια δραστική ουσία» που δεν περιλαμβάνεται στο παράρτημα I της οδηγίας 91/414 και που βρισκόταν στην αγορά δύο χρόνια μετά την ημερομηνία κοινοποίησης της οδηγίας αυτής, και πριν γίνει η εν λόγω επανεξέταση.

- 48 Η επανεξέταση αυτή προϋποθέτει, όπως υποστηρίζουν η 3M Nederland κ.λπ. καθώς και η Ολλανδική Κυβέρνηση, ότι το φυτοπροστατευτικό προϊόν έχει ήδη εγκριθεί και ότι εξακολουθεί να ισχύει η έγκρισή του. Τούτο δύναται να συναχθεί, μεταξύ άλλων, από το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 91/414, κατά το οποίο οι εγκρίσεις φυτοπροστατευτικών προϊόντων των οποίων οι δραστικές ουσίες απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής μπορούν να επανεξεταστούν οποτεδήποτε, αν συντρέχει λόγος να θεωρηθεί ότι πλέον δεν τηρείται μια από τις απαιτήσεις που τάχθηκαν για τη χορήγηση των εγκρίσεων αυτών.
- 49 Επί πλέον, όπως κρίθηκε στη σκέψη 39 της αποφάσεως της 3ης Μαΐου 2001, C-306/98, Monsanto (Συλλογή 2001, σ. I-3279), ακριβώς με γνώμονα τις απαιτήσεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημεία ι έως ν, και στοιχεία γ' έως στ', της οδηγίας 91/414 αποφασίζουν τα κράτη μέλη να επανεξετάσουν φυτοπροστατευτικά προϊόντα.
- 50 Το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η προβλεπόμενη από τη διάταξη αυτή διαδικασία επανεξετάσεως περιλαμβάνει ένα προκαταρκτικό στάδιο, το οποίο συνδέεται λειτουργικά με τη διαδικασία αυτή και κατά τη διάρκεια του οποίου τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρήσουν και τις απαιτήσεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημεία ι έως ν, και στοιχεία γ' έως στ', της εν λόγω οδηγίας. Ωστόσο, το στάδιο αυτό, είναι χωριστό από τη διαδικασία εγκρίσεως που προβλέπεται από το άρθρο 8, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας.
- 51 Επομένως, δεν προκύπτει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρήσουν τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημεία ι έως ν, και στοιχεία γ' έως στ', της οδηγίας 91/414 όταν αποφασίζουν να επιτρέψουν τη διάθεση στην αγορά, στο έδαφός τους, φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν δραστικές ουσίες που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της εν λόγω οδηγίας και που βρίσκονταν στην αγορά δύο χρόνια μετά την ημερομηνία κοινοποιήσεως της οδηγίας αυτής. Συνεπώς, η διαδικασία που ορίζεται σε εθνικό επίπεδο είναι εκείνη που, κατ' αρχήν, έχει εφαρμογή για τη χορήγηση των εγκρίσεων αυτών.

- 52 Ωστόσο, η Δανική και η Γαλλική Κυβέρνηση ισχυρίζονται στην ουσία ότι η υποχρέωση τηρήσεως, στο πλαίσιο της διαδικασίας εγκρίσεως φυτοπροστατευτικών προϊόντων κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414, των διατάξεων του άρθρου 4 της εν λόγω οδηγίας, στις οποίες παραπέμπει η παράγραφος 3 του εν λόγω άρθρου 8, προκύπτει από τη συνδυασμένη ερμηνεία των λέξεων «με την επιφύλαξη της παραγράφου 3» και «[κ]ατά τη διαδικασία [επαν]εξετάσεως, σύμφωνα με την παράγραφο 2, φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν δραστική ουσία», λέξεων οι οποίες περιλαμβάνονται αντιστοίχως στις παραγράφους 2 και 3 του πιο πάνω άρθρου 8.
- 53 Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό.
- 54 Συγκεκριμένα, όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 70 έως 72 των προτάσεών του, η γενομένη από το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414 παραπομπή στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου περιορίζεται να διευκρινίσει ότι τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα που βάσει της εν λόγω παραγράφου 2 εγκρίθηκαν σύμφωνα με τις απαιτήσεις του εθνικού δικαίου δεν διαφεύγουν τη διαδικασία και τις ειδικές προϋποθέσεις της επανεξετάσεως που ορίζονται στην παράγραφο 3 του πιο πάνω άρθρου 8. Παράλληλα, οι λέξεις «[κ]ατά την [επαν]εξετάση, σύμφωνα με την παράγραφο 2, φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν μια δραστική ουσία» σημαίνουν ότι η προβλεπόμενη από το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 διαδικασία επανεξετάσεως ισχύει για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν δραστικές ουσίες που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα I της οδηγίας αυτής και που βρίσκονταν στην αγορά δύο χρόνια μετά την κοινοποίηση της ίδιας οδηγίας. Κατά συνέπεια, η διαδικασία αυτή αφορά προϊόντα που εγκρίθηκαν σύμφωνα με την παράγραφο 2 του πιο πάνω άρθρου 8.
- 55 Η ερμηνεία αυτή στοιχεί με το όλο πνεύμα του μεταβατικού καθεστώτος που καθιέρωσε η οδηγία 91/414, το οποίο προβλέπει ακόμη και για τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα τα οποία περιέχουν ουσίες, που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημά της I, και κατά συνέπεια εγκρίθηκαν βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας μια διαδικασία επανεξετάσεως, η οποία από ορισμένες πλευρές στοιχεί με την κατά το κοινό δίκαιο διαδικασία επανεξετάσεως που προβλέπεται από το άρθρο 4, παράγραφος 5, της εν λόγω οδηγίας.

56 Επί πλέον, όσον αφορά τις απαιτήσεις σχετικά με την παροχή στοιχείων οι οποίες ισχύουν για όποιον ζητεί έγκριση φυτοπροστατευτικού προϊόντος, το άρθρο 13, παράγραφος 6, της οδηγίας 91/414 ορίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να συνεχίσουν να εφαρμόζουν, τηρουμένων των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ, τους παλαιότερους εθνικούς κανόνες σχετικά με τις απαιτήσεις ως προς τα πληροφοριακά στοιχεία όσο οι ουσίες αυτές δεν έχουν περιληφθεί στο παράρτημα Ι της εν λόγω οδηγίας.

57 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα κράτος μέλος, αν επιτρέψει τη διάθεση στην αγορά, στο έδαφός του, φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν δραστικές ουσίες που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της εν λόγω οδηγίας και που βρίσκονταν στην αγορά δύο χρόνια μετά την ημερομηνία κοινοποίησης της οδηγίας αυτής, δεν οφείλει να τηρήσει τις διατάξεις του άρθρου 4 ή 8, παράγραφος 3, της ίδιας οδηγίας.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

58 Με το δεύτερο ερώτημά του, το οποίο πρέπει να εξεταστεί στη συνέχεια, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν, παρά τον διαφορετικό τρόπο που έχουν διατυπωθεί, τα μεταβατικά καθεστάτα του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8 και του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414 έχουν το ίδιο περιεχόμενο.

59 Εν προκειμένω, πρέπει να επισημανθεί κατ' αρχάς ότι, σύμφωνα με την εικοστή αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 98/8, πρέπει να εξασφαλιστεί στενή συνεργασία με τις άλλες κοινοτικές ρυθμίσεις, και ειδικότερα με την οδηγία 91/414.

- 60 Στη συνέχεια, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414 καθώς και το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8 σκοπό έχουν να επιτρέψουν στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν, κατά τη μεταβατική περίοδο που ορίζεται στις δύο αυτές οδηγίες, τις υπάρχουσες εθνικές διαδικασίες εγκρίσεως προϊόντων που καλύπτονται από τις ίδιες οδηγίες και που περιέχουν δραστικές ουσίες οι οποίες δεν έχουν ακόμη αξιολογηθεί σε κοινοτικό επίπεδο.
- 61 Κατά συνέπεια, τίποτα δεν φαίνεται να δείχνει ότι η βούληση του κοινοτικού νομοθέτη ήταν να δώσει διαφορετικό περιεχόμενο στα καθεστώτα αυτά.
- 62 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από τις σκέψεις 43 και 44 της προαναφερθείσας αποφάσεως Monsanto, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι το μεταβατικό καθεστώς του άρθρου 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414 στοιχεί με τη λύση την οποία έδωσε το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8.
- 63 Κατόπιν των ανωτέρω, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8 έχει το ίδιο περιεχόμενο με το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

- 64 Με το πέμπτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν ως επανεξέταση υπό την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 πρέπει να νοηθεί και μια αξιολόγηση υπό την έννοια του άρθρου 25d, παράγραφος 2, του νόμου Bmw, αξιολόγηση η οποία δύναται να έχει ως συνέπεια την αναγγελία της δραστικής ουσίας προκειμένου να εγκρίνονται ή να καταχωρίζονται αυτοδικαίως τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα που έχουν την ουσία αυτή.

- 65 Το Stichting υποστηρίζει ότι η αναγγελία των δραστικών ουσιών κατά το άρθρο 25d του νόμου Bmw πρέπει να θεωρηθεί έγκριση υπό την έννοια των άρθρων 3, 4 και 8 της οδηγίας 91/414. Η Γαλλική Κυβέρνηση θεωρεί ότι η έννοια της επανεξέτασης φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν μια δραστική ουσία σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας πρέπει να καλύπτει όχι μόνο την επανεξέταση ήδη εγκεκριμένων προϊόντων αλλά και την εξέταση νέων προϊόντων που δεν έχουν ακόμη εγκριθεί και που περιέχουν μια δραστική ουσία η οποία ήδη χρησιμοποιείται στα προϊόντα τα οποία έχουν εγκριθεί βάσει της τελευταίας διατάξεως. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, όπως η προβλεπόμενη από το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 διαδικασία επανεξέτασης προϊόντων, έτσι και η αξιολόγηση των δραστικών ουσιών που προβλέπεται από το άρθρο 25d του νόμου Bmw ανάγεται σε πρωτοβουλία των εθνικών αρχών. Κατά συνέπεια, το Stichting, η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή συνάγουν ότι η αξιολόγηση αυτή αποτελεί επανεξέταση και συνεπάγεται ότι πρέπει να τηρούνται οι απαιτήσεις του εν λόγω άρθρου 8, παράγραφος 3.
- 66 Αντιθέτως, η 3M Nederland κ.λπ. καθώς και η Ολλανδική Κυβέρνηση θεωρούν ότι το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 και το άρθρο 25d του νόμου Bmw έχουν διαφορετικά αντικείμενα και πεδία εφαρμογής. Συγκεκριμένα, το πρώτο από τα άρθρα αυτά έχει εφαρμογή μόνον όταν πρόκειται για επανεξέταση προϊόντων τα οποία καλύπτονται από έγκριση που είναι ακόμα ισχυρή, όπως επιβεβαιώνεται από τη σκέψη 34 της προαναφερθείσας αποφάσεως Monsanto, ενώ το δεύτερο έχει εφαρμογή μόνον επί των φυτοπροστατευτικών προϊόντων ή βιοκτόνων των οποίων λήγουν οι εγκρίσεις. Επί πλέον, λαμβανομένων υπόψη των διαφορετικών ορισμών των λέξεων «επανεξέταση» και «εξακρίβωση», ούτε οι αυτόματες παρατάσεις των εγκρίσεων ούτε η αξιολόγηση των δραστικών ουσιών, η οποία, όπως ορίζει το άρθρο 25d του νόμου Bmw, γίνεται λαμβανομένων υπόψη των συνεπειών για την υγεία των ανθρώπων και των ζώων καθώς και για το περιβάλλον, μπορούν να θεωρηθούν επανεξετάσεις υπό την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414.
- 67 Εν προκειμένω, πρέπει να υπομνησθεί, όπως κρίθηκε στη σκέψη 48 της παρούσας αποφάσεως, ότι μια επανεξέταση υπό την έννοια της οδηγίας 91/414 προϋποθέτει ότι το σχετικό φυτοπροστατευτικό προϊόν έχει ήδη εγκριθεί και ότι η έγκρισή του εξακολουθούσε να ισχύει όταν έγινε η επανεξέταση.

- 68 Επί πλέον, από τη συνδυασμένη ερμηνεία των άρθρων 4, παράγραφος 5, και 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 προκύπτει ότι το αντικείμενο της επανεξέτασης αυτής δεν είναι η επαναξιολόγηση μιας μεμονωμένης δραστηρικής ουσίας, αλλά η επαναξιολόγηση του τελικού φυτοπροστατευτικού προϊόντος, και ότι η επανεξέταση αυτή γίνεται κατόπιν πρωτοβουλίας των εθνικών αρχών και όχι των ενδιαφερομένων ιδιωτών.
- 69 Κατά συνέπεια, στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι του αιτούντος δικαστηρίου έργο είναι να εκτιμήσει αν η αξιολόγηση που προβλέπεται από το άρθρο 25d, παράγραφος 2, του νόμου Bmw έχει όλα τα χαρακτηριστικά της επανεξέτασης υπό την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 και ιδίως εκείνα που διευκρινίζονται στις σκέψεις 67 και 68 της παρούσας αποφάσεως.

Επί του έκτου ερωτήματος

- 70 Με το έκτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 περιέχει μόνο διατάξεις σχετικά με την ανακοίνωση πληροφοριακών στοιχείων πριν από την επανεξέταση ή αν πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι προϋποθέσεις που θέτει έχουν συνέπειες και για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να οργανωθεί και διενεργηθεί η επανεξέταση.
- 71 Εν προκειμένω, στη σκέψη 47 της παρούσας αποφάσεως υπομνήσθηκε ότι, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414, τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τις απαιτήσεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχεία β', σημεία i έως ν, και γ' έως στ', της εν λόγω οδηγίας όταν προβαίνουν σε «[επαν]εξέταση φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν μια δραστηρική ουσία» που δεν περιλαμβάνεται στο παράρτημα I της ίδιας οδηγίας και που βρισκόταν στην αγορά δύο χρόνια μετά την ημερομηνία κοινοποίησεως της οδηγίας αυτής, και πριν γίνει η επανεξέταση αυτή. Επί πλέον, από το κείμενο του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 προκύπτει ότι τα κράτη μέλη τηρούν τις απαιτήσεις αυτές σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις περί των στοιχείων που πρέπει να παρασχεθούν.

- 72 Οι απαιτήσεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχεία β' έως ε', της οδηγίας 91/414 αφορούν την ασφάλεια και την αποτελεσματικότητα των φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο στ', της ίδιας οδηγίας επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να καθορίσουν ανώτατα όρια υπολειμμάτων και να τα ανακοινώσουν προς έγκριση στην Επιτροπή. Ακριβώς με γνώμονα τα κριτήρια αυτά πρέπει τα κράτη μέλη να αποφασίζουν να επανεξετάσουν φυτοπροστατευτικά προϊόντα (βλ., στο ίδιο πνεύμα, την προαναφερθείσα απόφαση Monsanto, σκέψη 39).
- 73 Επί πλέον, επιβάλλεται η διαπίστωση, όπως ο γενικός εισαγγελέας παρατήρησε στο σημείο 88 των προτάσεων του, ότι το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 ουδένα κανόνα περιέχει όσον αφορά την οργάνωση και τη διενέργεια της επανεξέτασης.
- 74 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο έκτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι περιέχει μόνο διατάξεις σχετικά με την παροχή στοιχείων πριν από την επανεξέταση.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 75 Με το πρώτο ερώτημά του, το οποίο έχει δύο σκέλη, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν το άρθρο 8, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 91/414 και το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8 έχουν άμεσο αποτέλεσμα μετά τη λήξη των προθεσμιών για τη μεταφορά των εν λόγω οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο.
- 76 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στα άλλα ερωτήματα, παρέλκει να δοθεί απάντηση στο πρώτο ερώτημα.

- 77 Κατά πάγια νομολογία, η υποχρέωση των κρατών μελών, που απορρέει από μια οδηγία, να επιτύχουν το αποτέλεσμα που προβλέπεται από την οδηγία αυτή, καθώς και το καθήκον τους, βάσει του άρθρου 10 ΕΚ, να λαμβάνουν όλα τα γενικά ή ειδικά μέτρα που είναι κατάλληλα να εξασφαλίσουν την εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής ισχύουν για όλες τις εθνικές αρχές των κρατών αυτών, περιλαμβανομένων, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, των δικαστικών αρχών (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 10ης Απριλίου 1984, 14/83, Von Colson και Kamann, Συλλογή 1984, σ. 1891, σκέψη 26, και της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-106/89, Marleasing, Συλλογή 1990, σ. I-4135, σκέψη 8).
- 78 Για τον λόγο αυτόν, κατά την εφαρμογή του εθνικού δικαίου και ιδίως των διατάξεων μιας ρυθμίσεως, όπως η επίμαχη, η οποία θεσπίστηκε ειδικά για να τηρηθούν οι απαιτήσεις μιας οδηγίας, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να ερμηνεύσει το εθνικό δίκαιο στο μέτρο του δυνατού υπό το φως του γράμματος και του πνεύματος της σχετικής οδηγίας, προκειμένου να επιτευχθεί το αποτέλεσμα που επιδιώκεται από την οδηγία αυτή, οπότε οφείλει να συμμορφωθεί προς το άρθρο 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ (βλ., στο ίδιο πνεύμα, μεταξύ άλλων, τις προαναφερθείσες αποφάσεις Von Colson και Kamann, σκέψη 26, και Marleasing, σκέψη 8).

Επί των δικαστικών εξόδων

- 79 Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόδιοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 1998, για τη διάθεση βιοκτόνων στην αγορά, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν συνιστά υποχρέωση «απραξίας». Ωστόσο, τα άρθρα 10, δεύτερο

εδάφιο, ΕΚ και 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, καθώς και η οδηγία 98/8 επιβάλλουν να μη θεσπίσουν τα κράτη μέλη κατά τη μεταβατική περίοδο που προβλέπει το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής διατάξεις ικανές να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκει η πιο πάνω οδηγία.

- 2) Το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1991, σχετικά με τη διάθεση στην αγορά φυτοπροστατευτικών προϊόντων, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένα κράτος μέλος, αν επιτρέψει τη διάθεση στην αγορά, στο έδαφός του, φυτοπροστατευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν δραστικές ουσίες που δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της εν λόγω οδηγίας και που βρίσκονταν στην αγορά δύο χρόνια μετά την ημερομηνία κοινοποίησης της οδηγίας αυτής, δεν οφείλει να τηρήσει τις διατάξεις του άρθρου 4 ή 8, παράγραφος 3, της ίδιας οδηγίας.
- 3) Το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 98/8 έχει το ίδιο περιεχόμενο με το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/414.
- 4) Του αιτούντος δικαστηρίου έργο είναι να εκτιμήσει αν η αξιολόγηση που προβλέπεται από το άρθρο 25d, παράγραφος 2, του νόμου του 1962 περί φυτοπροστατευτικών προϊόντων και βιοκτόνων (*Bestrijdingsmiddelenwet*) έχει όλα τα χαρακτηριστικά της επανεξετάσεως υπό την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414.
- 5) Το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/414 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι περιέχει μόνο διατάξεις σχετικά με την παροχή στοιχείων πριν από την επανεξέταση.
- 6) Παρέλκει να δοθεί απάντηση στο πρώτο ερώτημα.

(υπογραφές)